

ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Νικολαΐς Αθ.

23/12/1939

Είναι πολλά χρόνια από τότε που οι εκκλησίες μας στη Θράκη και παντού της δούλης Ελλάδας έκλεισαν. Πολύν καιρό δὲ λειτουργούσαν κι' οί Χριστιανοί οὔτε βαφτίζονταν, οὔτε κηδεύονταν με παπᾶ και ψάλτη. Κρυφά μονάχα οί παπάδες, πηγαίνοντας ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, ἔκαναν ἀπὸ καμμιὰ ἱεροπραξία γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὸν πόθο τῶν Χριστιανῶν και νὰ βγάλουν οί φτωχοί κανένα γρόσι γιὰ νὰ θρέψουν τὰ παιδιὰ τους. Ὅμως ἐπίσημα τίποτα δὲ γίνονταν μέσα σ' ἐκκλησιά, οὔτε ἀνοίξαν σ' ὄλο τὸ διάστημα οί πόρτες τους νὰ μποῦν Χριστιανοί. Ἐτσι ἔφτασαν και τὰ Χριστούγεννα τὴ χρονιά κείνη δίχως λειτουργία, δίχως ψαλίσματα, δίχως τὴ χαρὰ τῆς γιορτῆς. Ὅλα βουβά, που τὰ βούβαινε πλιότερο τὸ βαρὺ χιόνι, που εἶχε πέσει ἀπανωτὸ τίς μέρες κείνες.

Δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ ὡς που νὰ μῶ στὸν τάφο αὐτὸ τὸ ἀνοίγμα τῆς ἐκκλησιᾶς τῶν Ἁγιοσαράντα Μάρτυρων, ὕστερ' ἀπὸ τὸ κλείσιμό της, που βᾶσταξε τόσο καιρό, ἀνήμερα τῶν Χριστουγέννων. Δὲ θὰ μοῦ φύγη ἀπὸ τὸ θύμημα τὸ χτύπημα τὸ πανηγυρικὸ τῆς καμπάνας, που ἀπὸ τὸ ψηλὸ καμπαναριὸ διαλάλησε πολλὴν ὥρα τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς νίκης τῆς Χριστιανωσύνης. Ἦμουν μικρός, πολὺ μικρός. Φοροῦσα ἀκόμα προστέλλες και τὰ κατσαρά μαλλιά στὸ κε-

φάλι μου ἦταν μπερδεμένα σὰ στάχια κατὰξανθα κι' ἀφρίζαν ὅπως ἀφρίζει τὸ κύμα στὸ βράχο ἢ τὸ στάχυ μεστωμένο. Ἦμουν παιδί ὀχτῶ χρονῶν, που εἶδα νὰ φτάνη στὸν αὐλόγυρό μας τὸν καντηλανάφτη τῆς ἐκκλησιᾶς, μεσημέρι Χριστούγεννα κι' ἀνοίγοντας τὴν ξώπορτά μας νὰ χουγιάζη χαρούμενος, ἑξαλλος: «Παπᾶ, εἰδέασαν νὰ χτυπήσουμε τὴν καμπάνα, ἀνοίξαν οί ἐκκλησίες! ».

Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου, που διάβασε ξυπνῶντας πολὺ πρωὶ στὸ σπίτι τὸν ὄρθρο τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, φωνάζοντας και μερικὲς γειτόνισσές μας, ξαπλωμένος τώρα με τὰ γυαλιὰ στὰ μάτια διάβαζε τὰ ἱερά του βιβλία μεσημέρι, ἔχοντας στὸ τζάκι ἀναμμένη φωτιά και φλόγα μεγάλη. Ἀναταράχτηκε στὸ κράξιμο τοῦ καντηλανάφτη. Μάζεψε τὰ γυαλιὰ του ἀπὸ τὰ μάτια, ἔκλεισε τὸ μεγάλο βιβλίο του βάζοντας φύλακα ἓνα κομμάτι χαρτί, πετάχτηκε ἀπὸ τὴ ζεστασιά του, ἔβαλε τίς κουντουρες του στὰ πόδια του, συμμαζέψε τὰ χυτὰ σγουρά μαλλιά του, φόρεσε τὸ καλυμαῦκι του και φορῶντας τὸν παπαδικὸ τζουμπέ του βρέθηκε στὴν αὐλή.

— Τὲν μπρὲ τὲν; ρώτησε.

Ἡ αὐλὴ γεμάτη χιόνια. Τὰ δέντρα τῆς αὐλῆς μας σκυμμένα ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ χιονιοῦ και τὰ ξύλα τῆς σόμπας στοιβαγμένα και κουκουλωμένα ἀπὸ τὸ πυκνὸ χιόνι, που ἔπεσε ὄλη νύχτα.

— Ἀνοίξαν οί ἐκκλησίες! εἶπε ἡ μητέρα μου προφταίνοντες.

Τὴν ὥρα κείνη κουβέντιαζε με τὴ

δούλα μας τὴ Μαρίκου, που καλοστολισμένη χαιρότανε τὰ ρουχικά της που πρωτοφόρεσε χρονιάρια μέρα.

— Ἀνοίξαν οί ἐκκλησίες; ξαναρώτησε κι' ἄρχισε νὰ δρασκελίζη τὴ μακριὰ αὐλή μας τὴ χιονισμένη. Γρουπ-γρουπ ἀκούονταν τὸ βάδισμά του πάνω στὸ χιόνι, που παρθενικὸ σκέπαζε τὰ πάντα.

Σὰν εἶδα και γὼ τὸν πατέρα μου νὰ βγαίνει στὴν ἐξώπορτα, ξεκίνησα πίσω του, μαθημένος πάντα νὰ μὴν τὸν ἀποχωρίζωμαι και νὰ τὸν βαστῶ ἀπὸ τὸ ράσο του.

Σὲ λίγο γυρίζοντας τὸ πηγάδι μας ἄχνιζε ζεστοὺς ἀτμοὺς ὄξω ἀπὸ τὸ σπίτι μας και προσέχοντας μὴ γλιστήσωμε στοὺς πάγους που ἀπὸ μέρες εἶχαν στρωθῆ με τὰ νερά τοῦ πηγαδιοῦ, σύραμε βιαστικοί πρὸς τὴν ἐκκλησιὰ με τίς πόρτες τώρα ἀνοικτὲς και διάπλατες και τὸν κόσμο νὰ μαζεύεται ἀπὸ τὴ γειτονιά. Τὴν ὥρα κείνη που μπαίναμε στὸν αὐλόγυρο ἀκούσαμε και τὴν καμπάνα τῆς μητρόπολης ἀπὸ τὸν ἀντικρινὸ μαχαλᾶ νὰ μᾶς στέλνη τοὺς ἦχους της τοὺς χαρμόσυνους. Στὸ λεπτὸ ἄρχισε κι' ἡ καμπανούλα τῶν Ἁγιοσαράντα Μάρτυρων νὰ χτυπᾶ χαρμόσυνα και γιορτερά. Τόσον καιρὸ εἶχαμε ν' ἀκούσουμε ἦχο καμπάνας!... Τί εὐτυχία! Τί χαρά! Ἀπ' ὄλα τὰ σπίτια ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἄνθρωποι καλοντυμένοι, ἀφίνοντας τὴ θερμάστρα και τὸ τζάκι νὰ καίη. Ἐτρεχαν με τὴν καρδιά χαρούμενη κι' εὐτυχισμένη γιὰ τὸ Γένος νικοῦσε τὴ βία και τὸ δίκαιο νικοῦσε τὴν ἀνομία. Εἶχαν ἀπὸ καιρὸ κλείσει οί ἐκκλησίες με τὴν προσταγὴ τῆς Με-

γάλης 'Εκκλησίας, που πάλευε να σώσει τα προνομιά μας με τον Πατριάρχη Διονύσιο. Καί δεν άνοιγον ὡς ὅτου ὁ Πατισάχ πάψη νά βιάζη τὰ προνομία τῆς 'Εκκλησίας καί τοῦ Γένους.

Λαχταρισμένος ὁ λαός εἶχε πλημμυρίσει τὸν μακρὸ πλακοστρωμένον αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας γυρεύοντας νά μάθῃ τὴ νίκη καί ν' ἀκούσῃ τὴν ἀκολουθία τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ πατέρας μου, τυλιγμένος τὸ σάλι τοῦ καὶ φορῶντας τὴ σαμουρόγουνά του, ἄκουε ρωτήματα καί στὰ ρωτήματα ἔδινε ἀπαντήσεις. Ἐγὼ πάντα τὸν βαστοῦσα ἀπὸ τὸ ράσο του μετὰ τὴ μύτη κόκκινη ἀπὸ τὸ κρύο καί μετὰ τὰ πόδια μου μέσα στὰ χιόνια μετὰ τὰ κάτσια τὰ χριστουγεννιάτικα καινούριο-γιοφορεμένα.

— Παπᾶ, νά διαβάσῃς τὸν ἔσπερινό, εἶπε ὁ κεραμιδάρης ὁ Γιαννάκος, σεβάσμιος γέροντας μετὰ μακριά μαλλιά καί τᾶσπρα γένεια κί' ἄρχοντικός.

Ἡ καμπάνα χτυποῦσε ἀδιάκοπα γιορτερὰ καί χορταστικά σὲ πείσμα τῆς ἐξουσίας. Ὁ κόσμος πλήθαινε λίγο σὲ λίγο κί' ὁ γυναικόκοσμος ἄρχισε νά ἔσχευται πατώντας χιόνια καί νά πλημμυρίζῃ τὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας, χιονοστοιβαγμένο, μετὰ τῆς κληματαριάς τὰ κοπα κλαδιά χιονισμένα σὰν ἑωτικά γέρια κάποιου θηριοῦ, ἀπλωμένα, χέρια ἀρπαχτικά.

Καί ὁ πατέρας μου παίρνοντας τὸ μεγάλο — σὰν κάστρου — κλειδί τῆς ἐκκλησίας, γύρισε δυὸ φορές βαριά καί ἄνοιξε τὴ βαρειά θύρα. «Καί εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ μου» εἶπε κάνοντας τὸ σταυρὸ του καί μπῆκε πρῶτος μέσα. Τὴν ἴδια στιγμή ὁ κληρικός ἀφῆκε ἄνοιξε τίς μεγαλόπορτες τοῦ νάρθηκα κί' ὁ κόσμος πλημμύρισε τὴν ἐκκλησίαν ἀνάβοντας κερὰ στὸ προσκυνητᾶρι, στῆς εἰκόνες, στὰ στασιδία. Ὁ Χριστὸς χαμογέλασε ἀπὸ τὴ θέσι τοῦ ἱαρός, ἡ Παναγία μείδισε, οἱ ἁγιοσαράντα-μάρτυρες παγωμένοι μὲς ἀπὸ τὴ λίμνη τους, ὅπου τοὺς ἔρριξε ἡ μοῖρά τους, θαρρεῖς καί θερμάνθηκάν κί' ἄρχισαν νά ψάλλουν: «ἀλ γείνη ἡ πῆξις ἀλλὰ γλυκὺς ὁ παρὰ δεισος». «Ὅλα χαμογέλασαν μέσα στὴν ἐκκλησίαν μετὰ τᾶν ματῶν τοῦ πολυέλαιου. Καί πρὶν ἀκόμα ὁ παπᾶς πατέρας μου μπῆκε στὸ ἱερό καί ἀνοίξῃ τὰ βημόθυρα καί φορῶντας τὸ πετραχειλί του βάλῃ «εὐλογητό», ὁ λαὸς μονάχος ἄρχισε νά ψάλλῃ: «Ἡ Γέννησις σου Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν».

Ἦταν μιὰ ἔξαμη θαρρεῖς πυρετοῦ ποτὲ ἔπιανε τὸν κόσμον.

Δὲ θά μοῦ φύγῃ ἀπὸ τὴ θύμησι ποτὲ ποῦ, μπαίνοντας πίσω ἀπὸ τὸν πατέρα μου στοῦ ἱεροῦ τὴν πόρτα, ὅπου ζωγραφισμένος ὁ ἀρχάγγελος μετὰ τὸ σπαθί — τὴ ρομφαία του — στὸ δεξιὸ χέρι καί στ' ἀριστερὸ τὴ ζυγαριὰ ποῦ ζύγιζε τ' ἁμαρτήματα τῶν πεθαμένων, εἶδα τὸν πατέρα μου δακρυσμένο ἀπὸ συγκίνησι νά φορᾷ τὸ πετραχειλί του, ν' ἀνοίγῃ τὴν Ὠραία Πύλη καί νά κἀνῃ τὸ σταυρὸ του. Τὰ δάκρυά του στάλασαν σὰν δάκρυα μαστίχας στὰ μάγουλά του καί γάθηκάν μέσα στὰ ξανά του γένεια. Τότε λύθηκα κί' ἐγὼ σ' ἕνα κλάμα χαρούμενο καί θλιβερὸ ποῦ δὲ ξέρω τί ἦταν.

Σὰ λίγο γέμισε θυμίαμα ἡ ἐκκλησία. Ὁ πατέρας μου βάζοντας εὐλογη-

τὸ θῆκε ἀπὸ τὴν Ὠραία Πύλη καί κουνώντας τὸ ἀσημένιο θυμιατό του θύμιαζε ἀδιάκοπα τὸ λαό, ποῦ κί' αὐτὸς μετὰ δάκρυα στὰ μάτια γιόρταζε τὴν ὥρα τῆς χαρᾶς καί τῆς εὐτυχίας μετὰ τ' ἀνοίγματα τῶν ἐκκλησιῶν καί τὴ νίκη τοῦ Γένους, ποῦ ὁ Πατριάρχης νικητῆς σκόρπισε μετὰ τηλεγραφήματα σ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς, ὅπου ἡ Χριστιανισμένη ἦταν ἀπλωμένη κί' ὁ Χρῆστησιμὸς κρατοῦσε.

Ἔτσι ψάλλθηκε ὁ Ἐσπερινὸς μετὰ χριστουγεννιάτικα τροπάρια, μετὰ τὴ χάρα τοῦ λαοῦ καί τὴν εὐτυχία. Οἱ καμπάνες δὲν ἔπαυον ὡς τὸ πέσιμο τοῦ ἡλίου νά χτυποῦν, τοῦ ἡλίου ποῦ δὲν ἔλαμπε τὴ μέρα κερνή, μόνο πίσω ἀπὸ τὸν σκοτεινὸν οὐρανὸ, ἔτοιμον νά ξαναχοινοῖσῃ, ἔδινε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Τὸ σπίτι μας τὸ βράδυ κείνο ἦταν φωταγωγημένο μετὰ τὴ μεγάλη μας λάμπα στὸ καλὸ δωμάτιο τῶν μουσαφίρηδων. Ἐκεῖ οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας ἦσαν τὸ μαῦρο κρασί καί ψήνοντες ἔμπριζδὸς χοιρινὲς καί λουκάνικα θαυμαστά ἔφασαν κί' εὐλόγησαν τὸν Παντοδύναμον.

Μετὰ τὸ πέσιμο τοῦ ἡλίου τότε τὰ παιδιά, παίρνοντας τὴν ταλμπούκα τους καί τὸ τριάγκλι, σκορπίστηκαν σ' ὅλο τὸ μαχαλά νά ψάλλουν τὰ κἀλαντα ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ σπίτι μας. Χριστοῦγεννα, Χριστοῦγεννα, ^{πρῶτη χάρα}_(στὸν κόσμο) καί ψὲς Χριστὸς γεννήθηκε κί' ὁ κόσμος δὲν ^{ἰτο ντόπια} ^{κί' ὁ κόσμος} εἶταν κόμματα καί βασιλεῖς ἀτόσα. Καί ψὲς ποῦ γύριζε ὁ Χριστὸς μετὰ δώδεκα ^{ἱκλιωνάρια} καί κει ποῦ πάει κί' ἀκούσῃ χρυσὸ δέντρο, ^{ἱτρο, τὰζώθη,} καί τὸ δέντρο ἦταν ὁ Χριστὸς καί τὰ κλω- ^{ἱγκάρια ἀγγέλοι} κί' αὐτὰ τὰ πυκνωκώματα οἱ δώδεκα Ἄπο- ^{ἱσταῖοι} Κί' ἀπάνω στὴ φαλίτσα τοῦ περὶτικῆ φω- ^{ἱλασμένα} καί κάτω στὴ ριζίτσα τοῦ πηγαῖου καί λει- ^{ἱβάδια,} καί κατεβαίνει ἡ πέρικα παίρνει καί ἀνεδάζει ^{ἱφοτέρα τῆς,} παίρνει νερὸ στὰ νύχια τῆς καί δρόσο στὰ ^{ἱφάντη} δροσίει τὸ Χριστὸ γεννᾷ, παχνίζει τὸν ἄ- ^{ἱκόσμο.} καί μετὰ τὸν ἀγνεύζουμε, πολλὴ χάρα στὸν

κόσμο. ***

Τᾶλλο πρωὶ διαβάστηκε ἡ ἀκολουθία τῶν Χριστουγέννων. Ἡ λειτουργία βόταξε πολὺ, γιατί ὅλα τὰ τροπάρια τᾶψαλαν ἡγεμονικά κί' ἀρχοντικά. Εἶπαν ὅλα τὰ τροπάρια τῆς ἀκολουθίας ὠραία καί ἔψαλε ὅλος ὁ λαὸς μαζί μετὰ τοὺς ψαλτᾶδες τὸ «Μυστήριον ἔξον ὄρω καί παράδοξον, οὐρανὸν τὸ σπήλαιον, θρόνον χερουθικόν τὴν Παρθένον, τὴν φάτην χωρίον κτλ.»

Καί σὰν τελείωσε ἡ λειτουργία καί ὁ πατέρας μου ξεφόρεσε τὰ ἱερά του ἄμφια καί μοίρασε ἀντίδωρο, μέτρησε καί τὰ τυχερά του στὸ δίσκο μέσα καί γέμισε τὴν τσέπη του, παίρνοντας τὸ ἱερό του ἐγκόλπιο στὸ χέρι ἄνοιξε

τὴν ὑστερινὴ ἄσπρη σελίδα κί' ἔγραψε μετὰ τὸ μελάνι καί τὴν πένα ποῦ πήρε ἀπὸ τὸ μεγάλο μπρούτζινο καλαμάρι του, ποῦ κρατοῦσε στὸ πεζούλι τοῦ ἱεροῦ πλάγι στὴν προσκομιδῇ, μετὰ τὰ γράμματά του κείνα ποῦ ἔμοιαζαν σὰν ἱερογλυφικά τυλιγμένα καί μπερδεμένα: «Ἐν ἔτει σωτηρίῳ... ἡμεῖρα 25 Δεκεμβρίου, ἄνοιξαν οἱ ἐκκλησίες. Διάβασαν τὸν ἔσπερινὸ καί σήμερα 26 τοῦ ἰδίου λειτουργήσαν ὕστερα ἀπὸ τὸ κλείσιμο τῶν ἐκκλησιῶν τὴ λειτουργία τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. Γράφω διὰ χειρὸς ἔμοῦ τοῦ Παπαθερισιολοῦ ἱερέως τῶν Ἁγιοσαράντα Μαρτύρων».

Ἔτσι σώζεται ἀκόμα τὸ βιβλίον τοῦ στὰ χέρια μου, μνημεῖον ἀγαπητὸ καί νοσταλγικὸ τῶν περασμένων μετὰ κερὰ καταστάλαγτο, μετὰ τῆς πολυκαρίας τὰ χαλάσματα καί μετὰ τὴ σημαία τῆς πολυχρησίας καί τὸ ἱστορικὸ σημεῖωμα τοῦ πατέρα μου, ποῦ ἀγαποῦσε πάντα νά σημειῶνῃ ὅλα τὰ σπουδαῖα συμβῆντα τῆς ἐποχῆς του καί τὴ γέννησι τῶν παιδιῶν του ἀκόμα, τῶν ἑπτὰ ἀγοριῶν του, ποῦ τοὺς σημειῶνε τὴν ὥρα καί τὴν ἡμέρα καί τὴν χρονιά τοῦ ἔργου τοῦ στὸν πρόσκαιρον τοῦτο κόσμον.

Ποτὲ δὲ θά ξεγᾶσω τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς του, τὸν ἀλαλαγμὸ τοῦ λαοῦ καί τὸ διάβασμα τοῦ διθυραμβικοῦ κείνου Χριστουγεννιάτικου Ἐσπερινοῦ μετὰ τὸ χιόνι ὡς μισὸν πῆχυν τοὺς δρόμους καί τὸν κόσμον νά τρέχῃ νά προλάβῃ τὴ χάρα τῆς ὥρας μέσα στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας καί μέσα στὴν ἐκκλησίαν μετὰ τοὺς πολυέλαιους ἀναμμένους καί τοὺς ἁγίους ἱαροὺς καί τὴν Παναγία μετὰ τὸ Χριστὸ ἀγκαλιά νά βλογᾷ τοὺς πιστοὺς Χριστιανὸς κηρύχοντας τὴν ἀγάπη καί τὴ νίκη τῆς Ἐκκλησίας.

Πολύδ. Παπαχριστοδούλου

